

retingut el sentit de 'bressol' (*cunhèra*, -ère, a la Vall d'Aran, i parts dels Alts-Pir., de les Landes i del Gers).

Com és sabut, la llatina *cuna* és la forma de quasi tot el domini castellà i *cuna* o *culla* (CŪNŪLA) la d'Itàlia. A l'Oest hispànic reapareixen les formes del nostre mot, part en la variant de tipus francès BERT-, part en la catalana amb BR- inicial; en termes generals, que aquelles són les del gallego-portuguès i aquestes les dels parlars lleonesos: port. *berço* (si bé *brêço* a Estremadura, i *berce* però també *breço* en el Minho), gall. *berce* i *berzo*. Per a formes dialectals portugueses, i per a les menes de *bressol* en aquell país, veg. Leite de V., *RLus.* x, 14ss.; *Opúsc.* II, i, 17, 62. En lleonès trobem salm. *brizo* (Lamano), Sanàbria *brizu*,⁸ zam. *briciu* (ACastro, *RFE* v, 30-31) 'bressol', santand. *berzu* (GLomas, no sé si en el sentit propi o en el de «zazo de mimbres»). Aqueixes formes en *i* no suposen una variant vocàlica gaire antiga, car són reduccions (del mateix tipus que *prisa* de *priesa*) d'un més antic *brizeo*, que de fet és una forma encara bastant estesa, en parlars més conservadors des de l'extrem N. lleonès (Sajambre i Babia, Fz. Gonzz., 214) fins a algun punt de Salamanca (*ubriezo*, amb l'article aglutinat), passant per La Lomba *brizeo* (BRAE xxx, 164); i amb això arribem, per alguns punts de cap al Sud, fins a ultrapassar una poc la frontera castellano-lleonesa, car *bricio* 'bressol' i *briciar* «acunar» arriben fins a Cuéllar (entre Segòvia i Valladolid, BRAE xxxi, 147).

No en manquen vells testimonis literaris castellans: *brequelo* en l'*Alexandre* (O, 2406b, si bé *berquelo* en el ms. P); *brizo* en Gil Vicente († c. 1540) i Hz. Santillana (c. 1527, *Hispr* ix, 54), i *brezo* fins i tot en un quasi-clàssic com Lope de Rueda. I no obstant tots aquests autors són de parlar pastoril lleonès o influïts pel «sayaguès» pseudo-literari: és ben cert que el mot fou sempre estrany a l'ús castellà, andalús i aragonès.

Sobre l'etimologia d'aquest mot només hi ha hagut acord a creure que és d'origen pre-romà, provinent d'una llengua de la zona hispano-gàllica; s'ha parlat molt del cèltic, tenint en compte que Galícia i el Nord de França són les zones que corresponen més clarament a aquest substrat, i també bastant el Sud de França, menys clarament Portugal i les terres lleoneses. Potser no s'ha apreciat prou l'absència total a Castella, Baix Aragó i Gàllia cisalpina, zones on l'element cèltic fou més fort que a Portugal i Lleó i incomparablement més que en el domini català.⁹

Les aportacions principals a aquesta recerca han estat les de M.-L. (*REW* 1051, i *ZFSL* LIX, 487-9), E. Kleinhans (en el *FEW* I, 338a) i les meves notes del *DCEC* I, 865-8, 523b (cf. IV, 972-3; I, 400b). El més decidit pel cèltic és Kleinhans i és el que ha aportat una idea més simple, que alhora fou nova i d'aire tan convincent que els altres dos l'acceptàrem, no sense fortes objeccions i reserves.¹⁰ Partia Kleinhans del verb *bressar* (fr. *bercer*), relacionant-hi l'irl. ant. *bertaim* 'sacsejo, faig trontollar, faig vibrar o oscil·lar', i suposant-li un derivat gàllic *BERTIARE que de 'sacsejar' hauria passat a 'gronxar, fer brandar el bressol'; mentre que M.-L., sense rebutjar-ho del tot, hi fa greus

reserves, i creu més aviat en un ètimon substantiu en -IUM amb el sentit inicial de 'panera' (efectivament molt estès, com ja hem vist, en parlars catalans, lleonesos, gascons, etc., *FEW* I, 337-8II).

Cal rectificar, en la fonamentació de tots dos treballs alguns detalls mal establerts: fals del tot és dir, com M.-Lübke, que la vocal del cat. *bres* és la mateixa de *abella* (com hem vist això és només mallorquí i directament oposat, en forma en gran part ben clara per part dels parlars del Continent); l'afirmació d'un origen postverbal de *berz*, etc. per part de Kleinhans, no se sosté en res més que sigui una mica ferm, que la seva mateixa etimologia (realment suggestiva),¹¹ i ha d'inspirar greus dubtes si tenim en compte que el verb ni tan sols existeix en gall-port. (on es diu *abalar* o *arrolar*), i a penes hi és en lleonès; fins en cat.-oc.-fr. n'hi ha documentació més escassa o tardana que del nom. En el dilema que plantegen ells entre -RC- o -RT- i entre caràcter verbal o caràcter nominal (i que realment desitjaríem tenir resultat) les raons a fer valer són si de cas unes altres: amb -C- fóra més senzill de comprendre la ç catalana-occitana (oposició amb PRETIUM *preu* i *prear* que sonoritza la -TT-): amb la -T- que prefereix Kleinhans llavors sembla que caldria una -TT- doble, mentre que amb CI no hi pot haver sonorització.¹²

Ara bé, la meua nota sobre *comborça-comblueça* (*DCEC* I, 865), aportà un element essencial, nou en la qüestió, no tingut en compte fins llavors i que hi té un pes cabdal. Mot molt representat en hispano-portuguès, des de data antiga i en els parlars més conservadors; i d'evident fesomia indoeuropea, si bé tant pogué pertànyer al sorotàptic com a l'hispanocèltic.

El mossàrab *qumliúca* ja es troba en el vocabulari del S. XIII (atribuït al nostre RMartí) i amb la definició «pellex» o sigui 'barragana';¹³ el grup triple *mbl n* podia entrar en àrab sense eliminar la -b-: per tant és evident que aqueixa forma hispanoàràbiga reflecteix un mossàrab *comblōca* o *combroča*, amb el tractament de l'africada, normal en mossàrab, com a ç, corresponent a la ç sorda del romànic del Nord.

En llengua portuguesa i gallega trobem *comborça* 'concupina': ja en diversos textos medievals i, simplificada en *comboça* (o, amb grafia més arbitrària, *combooça*);¹⁴ en els *Inéditos* portuguesos d'Alcobaça de fi S. XIV, i en la *Cròn. Troyana* en galleg (del començ d'aqueixa centúria), en aqueixos amb el sentit de 'enemiga, rival en amors'; altres vegades expressa la relació entre dues rivals en concubinat o entre una fadrina i l'esposa del seu concubi. En castellà medieval el mot apareix sovint: en l'Arxipreste de Hita *congrueça*,¹⁵ amb variant *conlueça* en l'altre ms.; *combrueça* (o *condrueça*) en els *Castigos de D. Sancho*, c. 1300;¹⁶ *comblueça* «pelex» en els glossaris aragonesos de c. 1400 (tant el de Palacio com el de Toledo).

Més tard apareix ja amb la reducció fonètica del diftong *ue* a *e*, tal com en *frente* de *fruenta*, *brezo* 'bruc' de *bruezo*, o *fleco* de *flueco*; així *cunbreça* o *conbleça* en les «Sumas de Historia Troyana» de Leomarte (112.24, 114.5: Alcmena anomenada *cunbreça* de